

Τι είναι χρήμα;

Χρήμα είναι το μέσο που μας βοηθά να κάνουμε τις συναλλαγές μας. Στη σημερινή εποχή χρήμα θεωρούνται τα κέρματα, τα χαρτονομίσματα, οι καταθέσεις όψεως και οι πιστωτικές κάρτες. Σε παλαιότερες εποχές χρήμα ήταν τα διάφορα αντικείμενα, τα τρόφιμα και τα ζώα, όπως τα άλογα, τα όστρακα, τα βόδια, το αλάτι και άλλα.

Το πρόβλημα ξεκινούσε, όταν προσπαθούσες να αγοράσεις κάποιο προϊόν που ήταν μικρής αξίας (πχ. πατάτες) και ήθελες να το πληρώσεις με χρήμα που ήταν μεγάλης αξίας (πχ. αγελάδα). Δηλαδή, σαν να λέμε σήμερα ότι θέλεις να αγοράσεις τσίχλες από το περίπτερο αλλά έχεις μόνο ένα χαρτονόμισμα των 500 ευρώ. Η προφανής λύση είναι να το "χαλάσεις" σε μια τράπεζα, δηλαδή να το σπάσεις σε μικρότερα χαρτονομίσματα. Τότε όμως δεν υπήρχε προφανής λύση. Δεν μπορούσες π.χ. να αγοράσεις δυο κιλά πατάτες και να πληρώσεις με δυο αυτιά από την αγελάδα που είχες, γιατί προφανώς η αγελάδα ύστερα από αυτό δεν θα μπορούσε να σε ακούει!

Έπρεπε, λοιπόν, το χρήμα να είναι ένα αντικείμενο που θα μπορούσε να διαιρείται και σε μικρότερα κομμάτια. Δεν έφτανε όμως αυτό. Θα έπρεπε να ήταν και σπάνιο. Διότι, αν όριζαν ως χρήμα για παράδειγμα τις πέτρες, οι οποίες υπάρχουν πάντα σε όλα τα διαθέσιμα μεγέθη, αυτόματα όλοι οι άνθρωποι θα μπορούσαν να αποκτήσουν απεριόριστη ποσότητα. Η απεριόριστη ποσότητα χρήματος όμως, όχι μόνο δεν αυξάνει τον πλούτο, αλλά μειώνει την αξία του ίδιου του χρήματος. Στο τέλος, αυτό που θα έμενε στους ανθρώπους, θα ήταν ένα σπίτι γεμάτο πέτρες! Και επειδή οι πέτρες δεν αντιπροσωπεύουν κάποια αξία, σκέφτηκαν να χρησιμοποιήσουν ως χρήμα κάποιο αντικείμενο που θα είχε εγγενή αξία.

Η λύση βρέθηκε στα σπάνια μέταλλα ...

Χρυσός και άργυρος

Η τέλεια λύση μόλις είχε βρεθεί! Το χρυσάφι και το ασήμι πληρούσαν όλες τις προδιαγραφές. Είχαν σπανιότητα, ήταν διαιρετά και δεν έχαναν την αξία τους. Το μόνο που έπρεπε να κάνουν ήταν να το ζυγίζουν, για να μπορούν με ακρίβεια να πραγματοποιούν τις συναλλαγές τους. Έμοιαζε τόσο απλό που αδυνατούσες να πιστέψεις ότι ήταν αληθινό!

Πράγματι... δεν ήταν απολύτως αληθινό, διότι υπήρχε πάντα ...

Η αμφιβολία για το πραγματικό βάρος

Αν αναλογιστούμε ότι η ανθρωπότητα συμφώνησε, μόλις το **1889**, να ορίσει με ακρίβεια το κιλό, φανταστείτε στην αρχαιότητα τι διαφωνίες θα υπήρχαν για το βάρος του χρυσού. Πώς θα μπορούσαν ο αγοραστής και ο πωλητής να είναι απόλυτα βέβαιοι για το βάρος της συναλλαγής τους; Έπρεπε, λοιπόν, με κάποιο τρόπο να διασφαλιστεί το αληθινό βάρος, δηλαδή η πραγματική αξία του χρυσού. Ο τρόπος βρέθηκε και ήταν ... η σφραγίδα!

Το πρώτο νόμισμα στον κόσμο!

Δημιουργήθηκε στη Λυδία της Μικράς Ασίας τον **7ο π.Χ. αιώνα**, όταν ο βασιλιάς **Κροίσος** αποφάσισε να ζυγίσει κάποια κομμάτια χρυσού και να τα σφραγίσει με την κεφαλή ενός λέοντα.

Αυτό ήταν! Το πρώτο χρυσό στρογγυλό νόμισμα μόλις είχε δημιουργηθεί, αφαιρώντας οποιαδήποτε αμφιβολία για το βάρος του χρυσού (παρόλο που στην πραγματικότητα ήταν ένα κράμα χρυσού και άργυρου μαζί).

Το κύρος όμως του βασιλιά, δηλαδή της επίσημης αρχής, έδωσε στο νόμισμα την αξιοπιστία που χρειαζόταν, ώστε αυτό να γίνει ευρέως αποδεκτό ως μέσο ανταλλαγής.

Και οι Έλληνες;

Οι Έλληνες σύμφωνα με τον Ηρόδοτο ήταν αυτοί που έκοψαν τα πρώτα νομίσματα στην Αίγινα, τα οποία στη μια όψη είχαν παράσταση χελώνας, γι' αυτό τα έλεγαν και "**χελώνες**".

Η ελληνική δραχμή που κόπηκε τον 7ο αιώνα π.Χ. πήρε την ονομασία της από το ρήμα "δράττομαι" που σημαίνει "πιάνω σφιχτά την ποσότητα που χωράει στην παλάμη μου", και επειδή στην παλάμη χωρούσαν 6 οβολοί, γι' αυτό και η ισοτιμία της δραχμής ορίστηκε 1δρχ./6 οβολούς¹. Η ελληνική δραχμή καταργήθηκε το **2002** και αντικαταστάθηκε από το ευρώ,

¹ Ο οβολός θεωρείται ο πρόδρομος του νομίσματος και ήταν φτιαγμένος από σίδηρο, μήκους περίπου 1 μέτρου. Εξ' ου και η φράση "δώστε τον οβολό σας" που σημαίνει δώστε χρήματα μικρής αξίας, αφού ο οβολός ήταν μια υποδιαίρεση της δραχμής.

δεν παύει όμως να είναι το μακροβιότερο νόμισμα στον πλανήτη, με διαδρομή 2.700 ετών περίπου!

Το χαρτονόμισμα

Εμφανίστηκε αρκετούς αιώνες αργότερα με τη μορφή τραπεζογραμματίου. Συγκεκριμένα, τον 14ο αιώνα οι έμποροι της Ιταλίας, φοβούμενοι μην πέσουν θύματα ληστείας, σταμάτησαν να μεταφέρουν μαζί τους το χρυσό και το ασήμι, που ήταν αναγκαία για τις αγορές τους. Αντ' αυτού κατέθεταν το χρυσό τους στον αργυροχρυσόχο της περιοχής τους και εκείνος τους έδινε μια απόδειξη, ένα κομμάτι χαρτί δηλαδή, που πάνω του έγραφε το όνομα του καταθέτη και το ποσό της κατάθεσης. Ο έμπορος έδινε την απόδειξη στον πωλητή και αυτός με τη σειρά του, την επέστρεφε στον χρυσοχόο, ο οποίος του έδινε το ποσό που αναγραφόταν στην απόδειξη, σε πραγματικό χρήμα. Δηλαδή, σε χρυσά ή ασημένια νομίσματα.

- Σας θυμίζει κάτι;

Είναι η ίδια διαδικασία που πραγματοποιείται σήμερα με τις επιταγές! Αν σήμερα πάρουμε την αμοιβή μας σε επιταγή, πηγαίνουμε στην τράπεζα να την εξαργυρώσουμε (να μετατρέψουμε το χαρτί σε "άργυρο"). Η τράπεζα βλέπει το ποσό και το όνομα του εκδότη και μας καταβάλλει το συμφωνηθέν ποσό σε χαρτονομίσματα.

Η διαδικασία αυτή, έχει μείνει अपαράλλαχτη ανά τους αιώνες. Το μόνο που αλλάζει είναι το μέσο. Αντί για χρυσά νομίσματα χρησιμοποιούμε χαρτονομίσματα (τα οποία όμως εκφράζουν την αξία του χρυσού). Άρα, οι χρυσοχόοι του τότε, ήταν ουσιαστικά οι τράπεζες εκείνης της εποχής.

Οι τράπεζες όμως δεν εμφανίστηκαν εκείνη την εποχή αλλά - όσο απίστευτο και αν φαίνεται- εμφανίστηκαν στην αρχαιότητα, όπου κάποιοι εύποροι χορηγούσαν δάνεια σε άλλους. Η συναλλαγή γίνονταν στο τραπέζι που έστηναν, γι' αυτό και πήραν την ονομασία "τράπεζα". Η άλλη ονομασία του τραπεζιού ήταν "**πάγκος**" που στα λατινικά λέγεται "**banca**", από όπου φυσικά γεννήθηκε ο όρος **bank**.

Όταν, λοιπόν, ακούμε τη φράση "τίναξε τη μπάνκα στον αέρα" δεν εννοούμε ότι κάποιος ανατίναξε την τράπεζα, αλλά ότι κάποιος κατάφερε και πήρε όλα τα χρήματα που ήταν πάνω στον πάγκο!

Βέβαια, οι τράπεζες με τη μορφή την οποία γνωρίζουμε δημιουργήθηκαν πολύ αργότερα, γύρω στο 17ο με 18ο αιώνα, αλλά η συμβολή τους στη δημιουργία και κυκλοφορία χρήματος ήταν καταλυτική (όπως θα δούμε παρακάτω).

Για να επιστρέψουμε όμως τώρα στο χαρτονόμισμα, θα πρέπει να πούμε ότι τα τραπεζογραμμάτια αυτά, στην πρώιμη εποχή τους, δεν αποτέλεσαν χαρτονόμισμα, διότι δε μεταβιβάζονταν σε πολλά και διαφορετικά άτομα, ώστε να αποτελούν γενικευμένο μέσο ανταλλαγής, αλλά μόνο ένας μπορούσε να τα εισπράξει. Άρα, ήταν κάτι σαν τις σημερινές δίγραμμες επιταγές. Όταν τα τραπεζογραμμάτια αυτά στην επόμενη και πιο ώριμη περίοδό τους, επιβλήθηκαν στις συναλλαγές και άρχισαν να κυκλοφορούν από τον έναν άνθρωπο στον άλλο, για περισσότερες από μια πληρωμές, τότε ήταν που δημιουργήθηκε το χαρτονόμισμα με τη μορφή που το ξέρουμε.

Πίστη = εμπιστοσύνη

Για να γίνει το χαρτονόμισμα αποδεκτό από όλους, η βασική προϋπόθεση, είναι να υπάρχει εμπιστοσύνη στην «αρχή» που το εκδίδει. Η πίστη δηλαδή ότι το ποσό που αναγράφεται πάνω στο χαρτί, υπάρχει πράγματι στο χρηματοκιβώτιο της τράπεζας, με τη μορφή του χρυσού. Το χαρτονόμισμα, λοιπόν, στην πραγματικότητα είναι ... μια **υπόσχεση!**

Αν θεωρείς την εκδίδουσα αρχή αξιόπιστη, τότε θεωρείς ότι θα είναι πιστή στην υπόσχεσή της, ότι θα σου ανταλλάξει την απόδειξη με το πραγματικό χρήμα, που είναι, όπως είπαμε, τα πολύτιμα μέταλλα. Μέχρι τότε δεν χρειάζεται να πηγαίνεις συνέχεια στην τράπεζα, για να κάνεις την ανταλλαγή, γιατί και όλοι οι υπόλοιποι γύρω σου, δείχνουν την ίδια εμπιστοσύνη με σένα και δέχονται να συναλλάσσονται, όχι με το πραγματικό χρήμα, αλλά με το χαρτονόμισμα, που είναι μια απόδειξη - υπόσχεση, ότι όντως υπάρχει το πραγματικό χρήμα!

Πραγματικά εντυπωσιακό...

Η εμπιστοσύνη αυτή φαινόταν στις «παλιές» ελληνικές δραχμές. Αν δούμε ένα χαρτονόμισμα των χιλίων δραχμών, γράφει πάνω «χίλιες δραχμές, πληρωτέες με την εμφάνιση». Επομένως, αναγράφεται η υπόσχεση της τράπεζας της Ελλάδος, ότι θα ανταλλάξει με χρυσό αξίας χιλίων δραχμών.

Πραγματικά εντυπωσιακό ... διότι, αν χαθεί η εμπιστοσύνη, το χαρτονόμισμα παύει να έχει αξία και δεν είναι τίποτα άλλο παρά ένα απλό τυπωμένο χαρτί, το οποίο, όπως φάνηκε σε

περιόδους πολέμου, έχασε δραματικά την αξία του. Πιο χρήσιμο ήταν να το χρησιμοποιούσες σαν προσάναμμα, για να ζεσταθείς, παρά για να αγοράσεις προϊόντα.

Μοιάζει λίγο με τις ανθρώπινες σχέσεις... η εμπιστοσύνη είναι το παν! Αν χαθεί η εμπιστοσύνη... κλονίζεται και η σχέση. Κατά τον ίδιο τρόπο, αν χαθεί η εμπιστοσύνη στην Κεντρική Τράπεζα, που εκδίδει το χαρτονόμισμα, χάνεται και η πίστη στο νόμισμα. Παύει να είναι το **"νενομισμένο"** (το επιτρεπόμενο από το νόμο στις συναλλαγές), άρα, παύει να υπάρχει σαν μέσο ανταλλαγής.

Εξ' άλλου, το δηλώνει και η πλήρης ονομασία των τραπεζών: "χρηματοπιστωτικά ιδρύματα". Δηλαδή ή σου χορηγούν χρήμα (δάνειο), με καλή τη πίστη ότι θα το επιστρέψεις, ή και εσύ ο ίδιος, καταθέτεις τα χρήματά σου με καλή πίστη ότι θα σου επιστραφούν. (Δεν έχω μιλήσει με κάποιον Κύπριο τελευταία, αλλά είμαι σίγουρος ότι μετά το κούρεμα των καταθέσεών τους, θα έχουν ήδη αλλαξοπιστήσει!)

Η σημασία της εμπιστοσύνης στο νόμισμα είναι τόσο σημαντική, που οι Αμερικάνοι την έχουν τυπώσει πάνω στο δολάριο...

" In God we trust"

μτφ. " στο Θεό εμπιστευόμαστε"

Στην ίδια φράση συνυπάρχουν η εμπιστοσύνη και η Υπέρτατη Αλήθεια ή αλλιώς, η προσπάθεια της χώρας

να προσδώσει αξιοπιστία στο νόμισμα. Καθώς φαίνεται τα κατάφερε, διότι από τα πιο αξιόπιστα νομίσματα στον κόσμο είναι πράγματι το αμερικάνικο δολάριο. Μέχρι το 1971 όλα έβαιναν καλώς... μετά όμως ...

Ας πάρουμε τα πράγματα από την αρχή. Είδαμε μέχρι τώρα, ότι το χαρτονόμισμα δεν έχει αξία από μόνο του, αλλά αντικατοπτρίζει την αξία του χρυσού που υπάρχει σαν απόθεμα. Αυτός είναι ο κανόνας του χρυσού. Άρα, όσο χρυσάφι υπάρχει, τόσο χρήμα κυκλοφορεί. Δυστυχώς, ο χρυσός κανόνας, εγκαταλείφθηκε το 1930, λόγω της γνωστής ύφεσης του **1929**. Αυτό σημαίνει ότι οι χώρες αποφάσισαν να εκδίδουν περισσότερο χρήμα από όσο πραγματικά είχαν. Αυτή τη στιγμή η ποσότητα του χρήματος που κυκλοφορεί είναι πολύ μεγαλύτερη από την ποσότητα του χρυσού που υπάρχει.

- Άρα, πού αντιστοιχεί αυτό το χρήμα;

Αντιστοιχεί σε μια απροσδιόριστη υπόσχεση των Κεντρικών Τραπεζών, ότι το χαρτονόμισμα που έχουμε στα χέρια μας μπορούμε οποιαδήποτε στιγμή να το ανταλλάξουμε με ίσης αξίας χρυσό. Παρόλο, που όλοι γνωρίζουμε ότι αυτό είναι αδύνατον, γιατί ο χρυσός δεν υπάρχει, συνεχίζουμε να έχουμε την εμπιστοσύνη μας στο νόμισμα. Οπότε πιστεύουμε ότι το αδύνατον ... είναι δυνατό να γίνει!

Το **1971** είναι χρονολογία ορόσημο. Οι **Η.Π.Α.** εγκαταλείπουν τη μετατρεψιμότητα του δολαρίου σε χρυσό και μπορούν να εκδίδουν δολάρια κατά το δοκούν.

Είναι όμως έτσι;

Πόση ποσότητα χρήματος μπορούμε να εκδώσουμε;

Από τη στιγμή που το χρήμα δεν αντιστοιχεί με το χρυσό, είναι φανερή η ανάγκη ότι θα πρέπει να αντιστοιχεί με κάτι άλλο. Θεωρητικά αυτό με το οποίο αντιστοιχεί το χρήμα τώρα - πέρα από την υπόσχεση των τραπεζών - είναι η οικονομική δραστηριότητα. Για κάθε προϊόν που παράγεται ή υπηρεσία που παρέχεται θα πρέπει να "δημιουργείται" και το αντίστοιχης αξίας χαρτονόμισμα. Όσο πιο πολύ παράγουμε τόσο πιο πολύ χρήμα δημιουργούμε. Άρα, αυτό είναι που διατηρεί ακόμα την εμπιστοσύνη μας στο χρηματοπιστωτικό σύστημα².

Δε μπορούμε λοιπόν να "κόβουμε" απεριόριστο χρήμα, διότι δεν θα αντιστοιχούσε στην παραγωγή μας. Οπότε απαντάμε στην πιο φυσιολογική ερώτηση που μπορεί να τεθεί...

Γιατί δεν κόβουμε χρήμα, να το μοιράσουμε σε όλους, ώστε όλοι να είμαστε πλούσιοι;

Γιατί πολύ απλά δεν θα είχε πραγματική αξία, αφού δε θα αντιστοιχούσε πουθενά. Και όπως ο Αϊνστάϊν είπε ότι ο χρόνος είναι σχετικός, έτσι και οι οικονομολόγοι είπαν ότι ... ο πλούτος είναι σχετικός. Ή, μάλλον, συγκριτικός σε σχέση με τον πλούτο των υπολοίπων.

² Για όσους έχουν μεγαλύτερη τριβή με τα οικονομικά, οφείλω να ομολογήσω ότι εδώ έχω κάνει μια μικρή παρατυπία, αφαιρώντας το V , από την εξίσωση $M V = P Q$, στην προσπάθειά μου για την ευκολότερη κατανόηση από όλους.

Αν σε μια κλειστή οικονομία έχουμε όλοι από 1.000 ευρώ, τότε είμαστε στην ίδια οικονομική κατάσταση. Αν έρθει κάποιος και μοιράσει ισόποσα σε όλους άλλα 10.000 ευρώ τότε όλοι θα έχουμε από 11.000 ευρώ. Ενώ στην αρχή φαίνεται ότι αποκτήσαμε παραπάνω χρήματα, στη μεταξύ μας σύγκριση δεν έχει αλλάξει τίποτα. Πάλι στην ίδια οικονομική κατάσταση με τους υπόλοιπους βρισκόμαστε. Και αυτό γιατί η πραγματική αξία του χρήματος δεν είναι το ποσό που έχουμε στην τσέπη μας, αλλά τα αγαθά που μπορούμε να αγοράσουμε με αυτό.

Αν κόψουμε παραπάνω χρήμα, αυτό που πετυχαίνουμε είναι να έχουν οι καταναλωτές στη διάθεσή τους περισσότερο χρήμα, που λογικά θα θελήσουν να το ξοδέψουν. Όταν αυξάνεται η ζήτηση για προϊόντα σε μια οικονομία (χωρίς να έχει αυξηθεί η παραγωγή), αυτό που συμβαίνει είναι να αυξάνονται οι τιμές των προϊόντων (πληθωρισμός). Είτε απότομα είτε σταδιακά οι τιμές θα αυξηθούν τόσο, ώστε τελικά θα αγοράζουμε τα ίδια προϊόντα που αγοράζαμε πριν την άνοδο του εισοδήματος ή ίσως και λιγότερα. Για να γίνει ακόμα πιο κατανοητό, ας δώσουμε ένα παράδειγμα:

Ο βασιλιάς και η όμορφη πριγκίπισσα.

Ας δημιουργήσουμε στη φαντασία μας ένα μικρό χωριό, όπου ο βασιλιάς του χωριού είναι αυτός που αποφασίζει πόσο χρήμα θα εκδίδεται. Ο βασιλιάς αυτός έχει διακαή πόθο να παντρέψει την πανέμορφη κόρη του. Η μοναδική προϋπόθεση που θέτει για τον υποψήφιο γαμπρό είναι να διαθέτει δικό του σπίτι και να είναι νέος και όμορφος.

Στη χώρα αυτή υπάρχουν δέκα νέοι που είναι όμορφοι, αλλά δεν έχουν δικό τους σπίτι. Υπάρχει όμως ένας νέος, από αυτούς τους δέκα, που έχει στη διάθεσή του 20 χρυσά νομίσματα. Πηγαίνει λοιπόν στον έμπορο του χωριού, που είναι γέρος και άσχημος και του προτείνει να αγοράσει το σπίτι του, στην τιμή των 20 χρυσών νομισμάτων. Ο έμπορος συμφωνεί και καλεί το νεαρό της ιστορίας μας, να συναντηθούν την επόμενη μέρα, για να πραγματοποιηθεί η αγοραπωλησία του σπιτιού.

Περιχαρής ο νέος, ανακοινώνει σε όλους ότι θα γίνει πρίγκιπας και πέφτει για ύπνο, ελπίζοντας να ονειρευτεί την όμορφη πριγκίπισσα...

Όταν ξημέρωσε η επόμενη μέρα, ο βασιλιάς ανακοίνωσε μια απόφαση που έμελλε να αλλάξει τις ισορροπίες του χωριού. Αποφάσισε να μοιράσει ισόποσα σε όλους τους νέους του

χωριού, από 20 χρυσά νομίσματα. Όλοι οι νέοι φυσικά έτρεξαν στον έμπορο, ζητώντας του να αγοράσουν το σπίτι του. Ο πονηρός έμπορος κατάλαβε αμέσως την επιχειρηματική ευκαιρία που του δινόταν και απαντώντας σε αυτή την απροσδόκητη ζήτηση, αύξησε την τιμή του σπιτιού του, ζητώντας τώρα 40 χρυσά νομίσματα!

Όλοι έμειναν άφωνοι σε αυτή την παράλογη απαίτηση του εμπόρου, όχι όμως και ο νέος της ιστορίας μας. Έδωσε στον έμπορο τα 40 χρυσά νομίσματα και αγόρασε το σπίτι (20 που ήταν δικά του και 20 που πήρε από τον βασιλιά).

Έτρεξε αμέσως στο βασιλιά και ζήτησε το χέρι της κόρης του. Έλα όμως που η κόρη είχε κλεφτεί με το νεαρό υπηρέτη του βασιλιά, ο οποίος μπορεί να ήταν φτωχός, αλλά μάλλον ήταν ο πιο έξυπνος απ' όλους.

Ο βασιλιάς νευριασμένος, απαίτησε να του επιστρέψουν όλοι τα 20 χρυσά νομίσματα που τους είχε δώσει. Μπροστά στο διάταγμα του βασιλιά, κανείς δεν τόλμησε να αντιταχθεί και επέστρεψαν όλοι το χρυσάφι, που έστω και προσωρινά τους δημιούργησε τη ψευδαίσθηση του πλούτου. Ή μάλλον σχεδόν όλοι, γιατί ο "δικός μας" νέος δεν είχε πια τα χρυσά νομίσματα. Τα είχε δώσει στον έμπορο, για να αγοράσει το σπίτι του.

Ο νέος, φοβούμενος την οργή του βασιλιά, επέστρεψε στον έμπορο και τον παρακάλεσε να του δώσει πίσω το σπίτι του και να του επιστραφούν τα 40 χρυσά νομίσματα. Ο έμπορος όμως που ήταν πανούργος και δόλιος, (όπως κάθε κακός που σέβεται τον εαυτό του), διέκρινε άλλη μια επιχειρηματική ευκαιρία και αρνήθηκε.

Ο νέος υπό το βάρος της απελπισίας και της πίεσης που δεχόταν, ζήτησε να του επιστραφούν μόνο τα 20 νομίσματα, για να μπορέσει να ξεπληρώσει το χρέος του στο βασιλιά. Ο έμπορος πρότεινε να του δώσει μόνο 15 νομίσματα, γιατί το σπίτι πλέον άξιζε μόνο τόσα, αφού κανείς δεν είχε πια χρήματα στο χωριό. Άρα, η έλλειψη της ζήτησης έριξε την αξία του σπιτιού!

- Και τα υπόλοιπα 5, που θα τα βρω; Ρώτησε ο νέος.

- Μην ανησυχείς, θα στα δανείσω εγώ, απάντησε ο έμπορος. Αλλά, για να τα ξεπληρώσεις θα εργάζεσαι για μένα.

Πράγματι, ο νέος ξεχρέωσε το βασιλιά και γλίτωσε την τιμωρία του, αλλά έχασε τα 20 νομίσματα που είχε αρχικά, έχασε το σπίτι που αγόρασε και βρέθηκε να χρωστάει και 5 χρυσά νομίσματα!

Ο μύθος λέει, ότι ακόμα εργάζεται, για να ξεπληρώσει το δάνειο, γιατί είχε ξεχάσει να συνυπολογίσει τους τόκους. Οι υπόλοιποι νέοι του χωριού συνέχισαν τη ζωή τους από εκεί που την είχαν αφήσει, γιατί δεν έχασαν και τίποτα δικό τους. Τους έμεινε όμως η πικρία ότι κάποτε ήταν πλούσιοι, αλλά οι αδικίες της ζωής τους στέρησαν αυτή την τύχη.

Η κόρη του βασιλιά έζησε ευτυχισμένη με τον όμορφο υπηρέτη. (Για να υπάρχει ... Happy end!)

Ηθικό δίδαγμα:

Πρώτα για τον νέο της ιστορίας μας:

Αν έχεις μια καλή ιδέα ... **κράτησε την για τον εαυτό σου!**

Μετά για την κόρη και τον υπηρέτη:

Τελικά, το κορίτσι δεν το παίρνει ο πιο πλούσιος, αλλά ... **ο πιο έξυπνος!**

Η αναγωγή στη σύγχρονη εποχή:

- ✓ Ο βασιλιάς είναι η Εκδοτική Τράπεζα, που κόβει το χρήμα
- ✓ Ο έμπορος είναι οι αγορές (τράπεζες, χρηματιστήρια κλπ.)
- ✓ Η κόρη είναι ο επιθυμητός πλούτος
- ✓ Ο νέος είναι ... αυτοί που επιθυμούν να πλουτίσουν
- ✓ Οι υπόλοιποι νέοι είναι ... μάλλον όλοι εμείς
- ✓ Το χωριό είναι η οικονομία

Για να το δούμε αναλυτικότερα....

Όταν η Εκδοτική Τράπεζα (βασιλιάς) αποφάσισε να μοιράσει σε όλους χρυσό, το μόνο που κατάφερε ήταν να δημιουργήσει πληθωρισμό και υπεραξία στο σπίτι. Οι αγορές (έμπορος) αποφάσισαν να πουλήσουν το σπίτι, που τώρα άξιζε τα διπλάσια (από 20 νομίσματα, ανέβηκε στα 40). Αυτοί που επιθυμούσαν να πλουτίσουν (νέος) αποφάσισαν να αγοράσουν το σπίτι, αφού διέκριναν ότι είναι ένα περιουσιακό στοιχείο, που ανέβαινε η αξία του. Χώρια που ύστερα από αυτό θα μπορούσαν να βάλουν χέρι και στον επιθυμητό πλούτο (κόρη).

Όλοι εμείς (οι υπόλοιποι νέοι) αρχίσαμε να ξοδεύουμε το χρήμα που απρόσμενα ήρθε στα χέρια μας, συμπαρασύροντας τις τιμές προς τα πάνω. Όταν η Εκδοτική Τράπεζα αποφάσισε να αποσύρει το χρήμα, που δεν αντιστοιχούσε πουθενά, οι τιμές κατέρρευσαν (αποπληθωρισμός), δείχνοντας τη φύσκα των ακινήτων.

Οι αγορές που διέκριναν την απομείωση των περιουσιακών στοιχείων αποφάσισαν να επενδύσουν εκ νέου στο ακίνητο, προσδοκώντας σε μια μελλοντική αύξηση. Είχαν πουλήσει δηλαδή ένα σπίτι στην τιμή των 40 νομισμάτων, ενώ η αξία του ήταν 20 νομίσματα (κέρδος 20).

Το ξαναγόρασαν στην τιμή των 15 νομισμάτων (κέρδος άλλα 5) και έδωσαν ένα δάνειο 5 νομισμάτων, προσδοκώντας στα μελλοντικά κέρδη των τόκων. Οι αγορές δηλαδή από εκεί που το αρχικό τους κεφάλαιο ήταν ένα σπίτι, βρέθηκαν ξαφνικά να έχουν κερδίσει 20 χρυσά νομίσματα, να απαιτούν επιπλέον αλλά 5 νομίσματα από το δάνειο που έδωσαν, συν τους τόκους και... το σπίτι να βρίσκεται πάλι στην κατοχή τους! Έτσι λειτουργούν οι αγορές!

Ο άτυχος νέος δε, έχασε όλα του τα χρήματα, έχασε το σπίτι που απέκτησε, βρέθηκε να χρωστάει 5 νομίσματα και εξαναγκάστηκε να εργάζεται προς όφελος των δανειστών του!

Όλοι εμείς οι υπόλοιποι απλά μειώσαμε την κατανάλωση μας, αφού δεν είχαμε πια χρήματα. Αντιδράσαμε ομοθυμαδόν αυξάνοντας ή μειώνοντας την κατανάλωση αντίστοιχα, χωρίς ίδια βούληση. Αποτελέσαμε, δηλαδή, ένα χρήσιμο εργαλείο στα χέρια των κερδοσκόπων. Αυτός είναι ο τρόπος που λειτουργεί η ελεύθερη αγορά. Χρησιμοποιεί την κατευθυνόμενη αντίδραση των μαζών για δικό της όφελος!

Τελικά, τι είναι αυτό που άλλαξε τις ζωές τόσων ανθρώπων;

Ότι η τράπεζα αποφάσισε να κόψει χρήμα και να το μοιράσει σε όλους!

Το πλεονάζον χρήμα που κόπηκε και δεν αντιστοιχούσε σε αύξηση της παραγωγής, οδήγησε στην αύξηση των τιμών. Η απόσυρση του χρήματος οδήγησε στην πτώση των τιμών. Αυτό ονομάζεται "νομισματική πολιτική" και είναι ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο στα χέρια του κράτους, αρκεί το κράτος να είναι ο εκδότης του νομίσματος. Αν το χρήμα το κόβουν κάποιοι άλλοι (π.χ. η Ε.Κ.Τ.), τότε το κράτος έχει απωλέσει ένα από τα σημαντικότερα όπλα στη μάχη της οικονομίας.

Οπότε καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι, αν μια χώρα αποφασίσει να τυπώσει χαρτονόμισμα και να το μοιράσει σε όλους μας, όχι μόνο δεν θα γίνουμε πιο πλούσιοι αλλά θα βρεθούμε να χρωστάμε κιόλας!

Το λογιστικό χρήμα

Είδαμε παραπάνω ότι δεν γίνεται να κόβουμε όσα χαρτονομίσματα επιθυμούμε, γιατί δημιουργούμε πληθωρισμό. Είδαμε ακόμα ότι το χρήμα που κόβεται θα πρέπει να έχει αντίκρισμα σε χρυσό. Τώρα θα δούμε ότι στη σύγχρονη οικονομία και οι δύο αυτές προϋποθέσεις έχουν καταργηθεί. Υπάρχουν κάποια ιδρύματα που μπορούν να κόβουν όσο χρήμα επιθυμούν!

Τα ιδρύματα αυτά είναι οι εμπορικές τράπεζες, οι οποίες δημιουργούν χρήματα από αέρα... κοπανιστό!

Ας δούμε πώς γίνεται αυτό:

Έστω ότι το άτομο **A** αποφασίζει να καταθέσει σε μια τράπεζα ένα χαρτονόμισμα των 100 ευρώ. Η τράπεζα του δίνει ένα βιβλιάριο καταθέσεων στο οποίο αναγράφεται η υποχρέωση της τράπεζας. Από τα χρήματα αυτά η τράπεζα κρατάει τα 20 ευρώ στο ταμείο, για να καλύπτει τις υποχρεώσεις της και τα υπόλοιπα 80 τα χορηγεί δάνειο στο δανειολήπτη **B**. Ο δανειολήπτης παίρνει τα 80 ευρώ και τα ξοδεύει.

Την επόμενη μέρα ο καταθέτης **A** προσέρχεται στην τράπεζα με το βιβλιάριό του και κάνει ανάληψη των 100 ευρώ τα οποία και ξοδεύει για τις υποχρεώσεις του. Αυτή τη στιγμή "καταναλώθηκαν" 100 ευρώ από τον καταθέτη και 80 ευρώ από το δανειολήπτη. Σύνολο 180 ευρώ. Πώς βρέθηκαν 180 ευρώ από τη στιγμή που υπήρχε μόνο ένα χαρτονόμισμα των 100 ευρώ; Τα υπόλοιπα 80 ευρώ τι είναι;

Τα υπόλοιπα 80 ευρώ είναι λογιστικό χρήμα. Δηλαδή, χρήμα που στην πραγματικότητα δεν υπάρχει, αλλά χρησιμοποιείται σαν να είναι πραγματικό.

Μοιάζει λίγο μπερδεμένο αλλά δεν είναι.

Τα παραπάνω ευρώ η τράπεζα τα δίνει από τις καταθέσεις των υπολοίπων καταθετών. Η λειτουργία της είναι να δανείζεται χρήματα από εμάς με τη μορφή καταθέσεων και να τα δανείζει στους δανειολήπτες. Το κέρδος της προκύπτει από τη διαφορά των επιτοκίων με τα οποία δανείζει και δανείζεται. Πόσο χρήμα όμως μπορεί να χορηγεί σε δάνεια;

Έχει διαπιστωθεί ότι οι τράπεζες μπορούν να κρατήσουν σαν ρευστά διαθέσιμα το 10% των καταθέσεων που έχουν και να δανείσουν το υπόλοιπο **90%** χωρίς να δημιουργείται πρόβλημα στη λειτουργία τους. Το πρόβλημα θα δημιουργηθεί μόνο στην περίπτωση που όλοι οι καταθέτες αποφασίσουν να σηκώσουν ταυτόχρονα όλα τα χρήματα που έχουν κατατεθειμένα στις τράπεζες.

Το λεγόμενο και **bank run**. Αυτό όμως μπορεί να συμβεί μόνο σε περιπτώσεις πανικού. Αυτή τη στιγμή νιώθουμε ήσυχoi και έχουμε δώσει τα χρήματά μας στις τράπεζες, έχοντας την εμπιστοσύνη πως τα χρήματά μας είναι ασφαλή στο χρηματοκιβώτιο. Η τράπεζα όμως, δεν τα έχει ... αφού πολύ απλά ... τα έχει δανείσει. Εμείς όμως πιστεύουμε ότι είναι ακόμα εκεί! Το παν στην οικονομική ζωή είναι η εμπιστοσύνη!

Οι τράπεζες λοιπόν από τη στιγμή που δανείζουν το 90% από τις δικές μας καταθέσεις, δημιουργούν χρήμα περίπου 9 φορές περισσότερο από αυτό που υπάρχει. Όσο περισσότερο χρήμα καταθέτουμε εμείς, τόσο περισσότερο λογιστικό χρήμα δημιουργούν οι τράπεζες. Χρήμα δηλαδή που δεν αντιστοιχεί πουθενά, παρά είναι μια λογιστική εγγραφή. Χρήμα πλασματικό, που όμως αγοράζει πραγματικά προϊόντα, άρα κινεί την πραγματική οικονομία.

Η δωρεάν ενέργεια ήταν πάντα επιθυμία όλων των κοινωνιών. Όλοι θα θέλαμε να έχουμε ένα αυτοκίνητο που να κινείται με αέρα. Οι τράπεζες έκαναν το όνειρο πραγματικότητα. Η ενέργεια που κινεί την οικονομία είναι το χρήμα και το χρήμα που παράγουν οι τράπεζες είναι σκέτος αέρας. Απεριόριστη ενέργεια σε όση ποσότητα επιθυμούν. Ακούγεται ονειρικό αλλά δεν είναι. Το πρόβλημα είναι ότι τον αέρα που μας χορηγούν οι τράπεζες, δε μας το δίνουν δωρεάν αλλά απαιτούν να τον επιστρέψουμε σε πραγματικό χρήμα και μάλιστα με τόκο. Όμως, το πραγματικό χρήμα δεν υπάρχει. Ή μάλλον υπάρχει, αλλά σε πολύ μικρότερη ποσότητα, από αυτή που απαιτούν οι τράπεζες. Άρα, αυτό που πραγματικά υπάρχει είναι το χρέος μας προς τις τράπεζες.

Δηλαδή, για να το θέσω πιο απλά ...

...Χρήμα είναι το χρέος μας!

Δανείζεται κάποιος 100.000€ με σκοπό να τα επενδύσει στην επιχείρησή του. Η τράπεζα του χορηγεί το δάνειο με την υποχρέωση να της επιστρέψει πίσω 120.000€. Ο επιχειρηματίας ατύχησε και έχασε όλο το ποσό. Η υποχρέωσή του όμως προς την τράπεζα εξακολουθεί να υπάρχει. Όχι όμως μόνο το ποσό των 100.000€ που τα πήρε σε πραγματικά χαρτονομίσματα, αλλά και 20.000€ επιπλέον, που ποτέ του δεν τα έλαβε στα χέρια του. Αυτά τα παραπάνω 20.000€, υπάρχουν ή δεν υπάρχουν;

Στην πραγματικότητα δεν υπάρχουν, γιατί ποτέ δεν κόπηκαν σε χαρτονόμισμα. Στο ενεργητικό της τράπεζας όμως υπάρχουν, γιατί είναι απαιτητά, με τη μορφή τους να είναι καθαρά λογιστική. Άρα;

Άρα, το χρέος αυτό λογίζεται ως χρήμα.

Η τράπεζα φυσικά τα θέλει πίσω σε πραγματικό χρήμα και όχι σε πλασματικό. Οπότε χρωστάμε κάτι που δεν υπάρχει. Το πώς μπορούμε να επιστρέψουμε πίσω, κάτι που ποτέ δεν πήραμε, νομίζω ότι δε χρήζει απάντησης.

Θα μπορούσε κάποιος να σκεφτεί ότι αυτό είναι ένα ατυχές παράδειγμα, γιατί ο επιχειρηματίας έχασε τα χρήματα. Αν πήγαιναν όλα κατ' ευχή και μπορούσε να επιστρέψει ακέραιο το απαιτητό ποσό, θα υπήρχαν τα 120.000€ σε πραγματική μορφή αληθινών χαρτονομισμάτων. Πράγματι, θα υπήρχαν στο χρηματοκιβώτιο της τράπεζας, η οποία τι άλλο θα μπορούσε να κάνει, παρά να τα δανείσει σε κάποιον άλλο. Άρα, έχουμε πάλι δημιουργία νέου πλασματικού χρήματος.

Τα δάνεια τα οποία αποπληρώνουν οι καλοί δανειολήπτες, δεν παραμένουν σε ρευστή μορφή, ώστε να επέλθει κάποια στιγμή η ισορροπία πραγματικού και λογιστικού χρήματος, αλλά συνεχίζουν να ξαναδημιουργούν περισσότερο λογιστικό χρήμα. Είναι ένας φαύλος κύκλος που δεν ανακόπτεται με τίποτα. Τουλάχιστον, όχι με τη μορφή που έχει σήμερα το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα.

Τι μέλλει γενέσθαι;

Όλοι γνωρίζουμε ότι το μέλλον είναι άδηλο. Όμως, οι οικονομικές αποφάσεις του τώρα, μας δίνουν μια καλή εικόνα γι' αυτά που πρόκειται να έρθουν, διότι εμείς τα έχουμε προκαλέσει. Είναι σαν κάποιο νέο άνθρωπο που κάνει ανθυγιεινή ζωή, αλλά συνεχίζει κατ' εξακολούθηση να την κάνει, γιατί αυτή τη στιγμή νιώθει μια χαρά. Θα έρθει, όμως, μια στιγμή μελλοντικά που με βεβαιότητα θα αντιμετωπίσει πρόβλημα υγείας.

Την ίδια ακριβώς συμπεριφορά έχουμε και εμείς στην οικονομία μας. Συνεχίζουμε να της συμπεριφερόμαστε σαν να είναι ένα μπαλόνι. Τη γεμίζουμε συνέχεια με αέρα ευελπιστώντας ότι δεν θα σκάσει!

Ο αέρας της οικονομίας είναι το χρήμα. Όχι το πραγματικό φυσικά αλλά το πλασματικό που δημιουργείται εκ του μη όντος. Δε μπορούμε να σταματήσουμε την τροφοδοσία με αέρα, γιατί θα

ξεφουσκώσει απότομα, αλλά δε μπορούμε να συνεχίζουμε να την παραγεμίζουμε, γιατί σίγουρα θα σκάσει. Μοιάζει με αδιέξοδο, αλλά ... στην οικονομία δεν μπορεί να υπάρχουν αδιέξοδα. Υπάρχουν μόνο μεταβολές. Το υπάρχον σύστημα θα αντικατασταθεί - χωρίς κανείς να γνωρίζει το πότε- από το επόμενο σύστημα το οποίο θα είναι ...

Η αχρήματη οικονομία

Μερικοί το ερμηνεύουν λανθασμένα ως μια οικονομία που δε θα υπάρχουν χρήματα. Αυτό αποκλείεται να συμβεί, εκτός και αν επιστρέψουμε στην παλαιολιθική εποχή (κάτι που απεύχομαι γιατί δεν είμαι καλός στα βέλη και στα τόξα!). Το χρήμα υπήρχε και θα εξακολουθεί να υπάρχει, απλά θα αλλάξει η μορφή του. Κέρματα και χαρτονομίσματα θα εξαφανιστούν και θα αντικατασταθούν από χρηματικές μονάδες ή units ή όπως αλλιώς σκεφτούν να τα ονομάσουν. Θα εργαζόμαστε κανονικά και θα αμειβόμαστε κανονικά με ηλεκτρονικές μονάδες, από κάποιο κεντρικό επεξεργαστή. Θα είναι σαν να έχουμε στο πορτοφόλι μας μια μόνο κάρτα, με την οποία θα κάνουμε όλες τις συναλλαγές μας online, διαδικτυωμένοι μεταξύ μας. Οπότε θα σταματήσει να υπάρχει και το μαύρο χρήμα, αφού όλες οι συναλλαγές μας θα είναι φανερές.

Ήδη το **RFID** χρησιμοποιείται, για ιατρικούς σκοπούς, ενσωματωμένο υποδόρια σε μερικούς ασθενείς, οπότε το μέλλον ... είναι ήδη παρόν!

Συγγραφή:

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΙΔΑΣ - Οικονομολόγος